cuvinte

Vorbesc despre oboseală. Nu despre această senzație ci despre acest sentiment. Despre dezarticularea gesturilor și sleirea vorbelor, despre sufletul astenizat de inutilitate, despre ceea ce mi se pare că face esența poeziei lui George Bacovia.

Tristețea, durerea care la Eminescu, oricît de sfîșietoare, trăia voluptatea de a se cînta pe sine, la Bacovia devine suferință neagră, biologică, fără apetituri muzicale. Bacovia are oroare de literatură. Boala care-l dezintegrează pe el și tot universul înconjurător nu are ambiția autoexprimării. Atunci cînd o face chinul este evident, eforturile de a lega o frază cu subiect și predicat par supraomenești : **Plumb și furtună, pustiu / Finis... / Istoria contemporană... / E timpul... toți nervii mă dor...** Dacă, prin absurd, n-aș ști că există poezia lui Bacovia, dacă aș cunoaște numai suferința bacoviană, nici o clipă nu mi l-aș imagina pe obositul ei erou în stare să se încordeze pentru a se defini inteligibil.

Simbolismul lui Bacovia ? Da, în primele volume, atunci cînd oboseala nu era încă dizolvantă, cînd poetul își mai îngăduia un costum de actor, cînd își mai dădea osteneala de a mînui o recuzită celebră. Cu timpul gesturile elegante se împuținează și pier, vorbele sînt reduse la strictul necesar.

De multe ori, după cîteva versuri, ai impresia că poetul ar mai vrea să spună ceva, ceva esențial și frumos, dar obosit face un semn cu mîna și renunță : **Undeva este, cu mul mai departe... / Atîtea și-atîtea... lasă ! Visezi ca din carte.**

De la „Plumb" și pînă la „Stanțe burgheze" poeziile devin tot mai scurte, tot mai lapidare, tot mai apropiate de mărturisire. Ultimul ciclu este intitulat „Versete". De data aceasta arta nici nu ține de literatură. Sînt concluzii de viață, fraze de testament. Fiecare cuvînt are greutate covîrșitoare este spus cu răsuflarea ultimă, fără siguranța că următorul va mai putea fi rostit : **Mi-am realizat / Toate profețiile / Politice. / Sînt fericit... / Frumos / Este cerul / Senin, sau mînios. / Un aforism celebru / Te face să trăiești... / Nu-i mîini, / Nici azi, / Nici ieri — / Timpul...**

Abia acolo, în Timp, marele poet se odihnește.

Ana Blandiana

acea mașină de nervi...

Acea mașină de nervi care a lovit tehnic și progresiv cu fiecare silabă în paravanul unei lumi criminale. Simbolist — nesimbolist (în fond, de transhumanțele modelor se ocupă alții), el a fost mai întîi de toate un profet al maselor de nedreptățiți ai acestui pămînt.

Impresia de orizontalitate la Bacovia, de „monotonie", de care o parte din critica noastră s-a cramponat ani de-a rîndul, a fost spulberată. Căci ideea la acest mare poet circulă întotdeauna pe verticală, spiritul de evaziune în subteran domină cu certitudinea unei reveniri amplificate, draconice.

Omul care nu a rîs niciodată, sau niciodată cu adevărat, golit pînă la ecou de atîta revoltă, ne-a lăsat moștenire o operă și o viață exemplare.

...Ce avem de învățat noi, poeții tineri, de la Bacovia ? Că forța de sugestie nu se bazează numai pe metafora „primei manșe", ci și pe stăpînirea limbii (de fapt, fără cultivarea acesteia, nimeni nu s-a putut chema cu adevărat scriitor) ; responsabilitatea — din perspectiva timpului — asupra artei noastre și modestia ; munca pînă la extenuare pe manuscris și groaza de cantitate ; refuzul profesionismului imediat ; veșnica nemulțumire de noi înșine ; dar — mai presus de orice — umanismul lui ridicat la rangul de mit.

Ioanid Romanescu

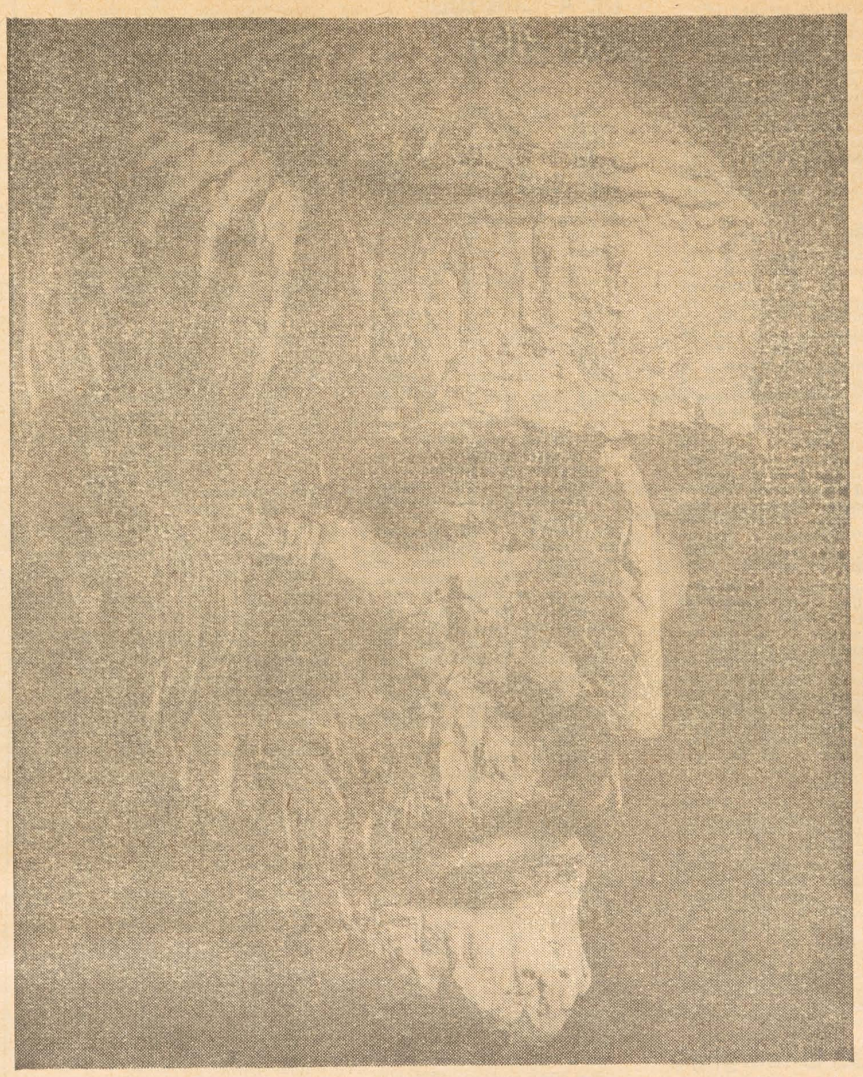

CONSTANTIN POPOVICI
„Bacovia"

Fotografia
DAN GRIGORESCU

marele însingurat

În fiecare toamnă, o chemare inexorabilă mă-ndeamnă să revăd Bacăul, orașul acelui mucenic al tristeților autumnale care este George Bacovia. Și de fiecare dată mă gîndesc la destinul ciudat al poeziei sale, el însuși singular și, în multe privințe, pilduitor, dacă ne amintim că poemele lui apăreau în reviste obscure și ecoul lor imediat a fost stins, parcă spre a nu tulbura alchimiile din care se năștea...

N-am înțeles niciodată deplin, după atîtea lecturi repetate și grele de-un inestimabil folos literar, secretul artei lui Bacovia. Poemele lui, contagioase prin atmosferă și muzică, mi se par și astăzi dizvolvante pentru cel ce ar încerca să-l urmeze pe Marele Trist. E poate destinul poeților de iradiantă originalitate — de a nu avea discipoli. Cel ce știuse cîndva să-i asimileze pe Poë, Baudelaire, Verlaine, Rimbaud, Rollinat și poezia simbolistă în general, și să distileze apoi în retorte ascunse esențe divine, a rămas, pînă acum, un izvor în care și-au ars buzele toți cei ce-au vrut să-și sfințească vocația sub zodia lui.

Sensibilitatea ultragiată a poetului toamnelor ftizice și al melancoliilor pluvioase, al cerului de plumb și-al singurătății stranii — izolat în placiditatea orașului burghez, în orașul caterincilor, al parcurilor plictisitoare unde se consumă fade romane de amor între personaje nevrozate — a notat ca-ntr-un jurnal intim, cu o sinceritate care ne copleșește și cu o aparentă lipsă de preocupare pentru forma artistică, elementele banale ale unui decor deznădăjduit de mahala, săvîrșind unul din miracolele poeziei românești.

Ce taine determină atmosfera bacoviană? Poate obsesiile unui univers limitat la impresii elementare, poate durerea cu care acest vraci a mișcat elementele din locul lor și le-a ars în nervii săi, dîndu-le stranii iluminări interioare, preschimbîndu-le pe toate în simboluri, poate acuitatea cu care a trăit ataraxia orașelor de provincie, poate sîngele lui scurs în dramele acelui peisaj de închisoare.

A fost artist desăvîrșit de mare și răsunătoare amplitudine și mi-l imaginez și azi, după o destăinuire ocazională a soției sale, poeta Agatha Grigorescu-Bacovia, scriind retras într-un fotoliu în întunericul striat de jaluzelele lăsate, devorat de adînci drame sociale și de-o conștiință artistică exemplară. Lecția lui George Bacovia este a unui mare poet și reverberațiile ei, augmentate prin generațiile de urmași ai condeiului, vor fecunda marile idei de azi și de mîine ale poeziei noastre.

Pasta tare a culorilor lui Bacovia este împrumutată, după mărturisirea poetului, din cerul și peisajul Bacăului. Poate de-aceea ritmurile lui, care nu mă părăsesc niciodată, mă-ndeamnă în fiece toamnă să revin în orașul în care s-a aprins zborul lui ciudat și faustic.

Anghel Dumbrăveanu

imn și descîntec

Un om trist era și întristat de moarte,
un om singur era și-nsingurat de moarte,
un om bolnav de timp, timp ce grăbea spre moarte,
un om de spaime plin și-nspăimîntat de moarte.

Nu-i plăceau ploile lungi, putrede, de toamnă,
rănind tîrgul și tălăngile și scurtînd zarea,
nici jalea frunzelor ucise de dumnezeu și de frig,
nu-i plăcea fanfara militară, gorniștii îi picurau amar,
zăpezile grozave erau ca lupii în noapte și ningea, ningea,
în El plînsul își făcuse castel surd și locuia acolo
vara și iarna, dumineca și în fiecare zi,
îl încrîncena mizeria și tuberculoza și drumul strîmb
pe care se mișca spre finis lumea obosită.

Un om trist era și întristat de moarte,
un om singur era și-nsingurat de moarte,
un om bolnav de timp — timp ce grăbea spre moarte,
un om de spaime plin și-nspăimîntat de moarte.

A iubit cu deznădejde, dar era un sentiment aproape gri,
alteori violet sau galben, ca un păcat vechi,
dar de cele mai multe ori era negru
(negru de la negru, de la nevroză, de la noapte
lacustră, de la noapte de vînt, de la noapte
cu vin sărac pe mese triste, de la noapte
de cucuvea pe un felinar spart,
negru de la corbi, de la păcate, de la nesomn,
negru de la singur, de la durere, de la vis negru),
și alerga după lumină mereu, mereu, mereu,
dar n-o găsea decît în El și-n puțini,
și a avut aproape un singur anotimp : colorat
cu ploi monocorde și zăpezi dușmănoase și de veșnic amurg,
da, El a avut un singur anotimp, al tristeții,
al tristeții ca o biserică-n ruine.

Un om trist era și întristat de moarte
un om singur era și-nsingurat de moarte,
un om bolnav de timp, timp ce grăbea spre moarte,
un om de spaime plin și-nspăimîntat de moarte.

Se născuse poet pentru veacul ce se stingea bătrîn,
așteptînd veac tînăr care să-i sape mormîntul,
și i-a fost cîntec de lebădă strecurat printre gratii ;
El a creat toamna, teatru de dramă, sfîșietor cîntec,
El a devastat parcurile îmbolnăvind copacii,
făcîndu-i să tușească și să scuipe dureros,
El a făcut cerul de plumb în ultima zi a verii,
cerul de plumb și i-a poruncit ploaie și plînset încet,
El a dat culori de spaimă amurgurilor veșnicindu-le,
iar nopților le-a furat stelele, lăsîndu-le
ca-nainte de Facere : negre,
florilor le-a dat culoarea pămîntului, carbonizîndu-le,
sicriu de plumb dăruind veacului ce se chircise.

N-a fost un lunatec, a fost cel mai mare întristat,
făcîndu-și din durere cruce pe care se răstignea,
din singurătate, Golgotă fără lumină,
pe care a urcat-o sîngerînd, clipă după clipă, după clipă.

I-a plăcut vinul, ca o otravă dulce, de uitare
și a înnobilat cu prezența-i tavernele și crîșmele sărace,
acolo unde mirosea a răscoală,
și femeia goală dansa barbar, de luptă și sfîrșire,
acolo sufletu-i avea dimensiuni cosmice,
cu aripi ce-l înălțau pe piscurile celei mai mari poezii —
și dedesubt abise...

Un om trist era și întristat de moarte,
Un om singur era și-nsingurat de moarte,
Un om bolnav de timp — timp ce grăbea spre moarte —,
Un om de spaime plin și-nspăimîntat de moarte.

Radu Cârneci
Bacău, 17 septembrie 1966

discurs despre marele poet george bacovia

I

Cu riscul de a nu putea descleșta maxilarele,
astfel încît un vîrf triunghiular de cuțit e ascuns
înăuntrul cuvîntului ;
astfel încît dacă descleșta maxilarele
se vedea un zadarnic dor de soare,
un fără de rost dor de lună din care
mai începeau alte trei doruri — unul de iarbă,
altul de roșu și sunet, către un punct de sprijin
al treilea, spre a răsturna universul.
Tăcerea lui deci rea precum o legătură de trotil —
capabilă să zvîrle în aer pasărea-corb,
încît se trezise cu fața în sus pe cîmp,
pe golul din cîmp se trezise, sub păsări și cu mult
deasupra lor, aștepta precum o coloană
roasă din ultima stîncă sau (e o părere)
stătea ca o stîncă din care
să se urce în propriul trup.

II

În vremea aceea în orașe sosiră proorocii
cu limbile vinete. Fiul cel mare îl ucise
în chinuri pe fiul tatălui său. Era
o jale de toamnă și procese interesante
și el apărea martorul tuturor arborilor. Și al smochinului.
Doamne, gîndurile curgeau mîloase de-a lungul
oborului — dar ei făceau prozeliți,
doamne, își expuneau cartilagiile uscate,
coastele știrbite între roți, ceafa mucegăită,
se apropiau pînă la marginea drumului
cu colții mijiți printre buze ;
schimbau monezile strîmbate-n veșnice neîncrederi,
doamne, în numele tău de cinstit negustor.
Prea puțini îngeri. Caraghioși. Bătrînii din triburi
pe sub clopote. O femeie
la capătul tulbure al nopții
striga din tot sîngele. Doamne !

III

În celule și plasmă s-a adăpostit lumea,
lucru care încă destulă vreme ne costă
viața. Nu e iertat să prînzești din această
carne a ta multă vreme, ea fiind
carnea de uz obștesc. Nimic
nu e mai străin individului decît
proprietatea personală a cuvîntului ridicat la puterea
poeziei.
Știa !

IV

Este puterea restituirii o fiară (mult) mai formidabilă
decît ploaia.
Ea sapă douăzeci și patru de ore la fundații.
Unii o cred zeu al surpării dar ea
înalță douăzeci și patru de ore
din douăzeci și patru.
Astfel
trăiește invers, cu fructele în pămînt, precum
plantele care fac tuberculi. Fumul
se ridică vertical din trupul încins pînă la viață.
E semnul, zic unii (puțini), și simt
„în-tu-ne-ri-cul" ca pe o parte a lor
nesperată.

V

Gîtul viorii atîrnă în mijlocul turnului,
Vine zăpada cu lupi dinspre abator.
Dacă vei clătina turnul vei auzi
cîntecul puilor de sălbăticiune
părăsiți la încheieturi de anotimp.
(Acest reper absolut necesar între
tîlhari).
Poetul
rîse în felul lui.

VI

Bubuitori, trăiesc repede
crezînd că fixează
adevărul pe peretele alb. Cunosc
unul înalt și mătăhălos, altul cîrn,
care fac spume la gură
de bune intenții. Umblă
prin bălegar după viermi
crezînd, sperînd caii.
Iarăși, în felul său,
rîde poetul.

VII

O, stelele care scapă din lăncii...
la jumătatea nopții se răsturnară toate armele
cu zgomot mare. Desigur, liniștea.
Era adus în picioare pe scut.
În cetate fierbeau uleiuri de in,
tot ce spusese — făclie prinsă
în verigi printre case. Nu mai era
loc de atîtea lucruri, și mirosea furtunos
a mare. Era adus
între legi și marea putere
de a le îndeplini
anulîndu-le.
Cogito...

Platon Pardău

TINERI POEȚI DESPRE BACOVIA